

RAMAZAN VE AHİRET BİLİNCİ

Bizleri Ramazan-ı Şerife ulaştıran, kulluk etme nimetini lütfeden, sayamayacağımız çeşit çeşit nimetleri üzerimize ihsan eden Rabbimize hamd olsun. Âlemlere rahmet olarak, şahit, müjdeleyici, uyarıcı olarak gönderilen, rehberimiz, efendimiz, ruz-i mahşerde şefaatçimiz, Hz. Muhammed (s.a.s.)’e salât ve selam olsun.

Evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu günahlardan kurtuluş ayı olan Ramazan ayının ilk cumasına ulaşmış bulunuyoruz. Gündüzü orucu, mukabelesi ve Kur’an tilaveti; geceleri iftarı, sahuru, teravihi ve daha nice güzellikleriyle on bir ayın sultanına merhaba dedik. Rabbim ibadetlerimizi kabul eylesin, bizlere sağlık ve afiyet içerisinde Kadir Gecesi’ni ihya edebilmeyi ve Bayrama affolunmuş olarak kavuşabilmeyi nasip eylesin. Her gün değişik vesilelerle okuduğumuz Fatıha suresinde:

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾

“Ödül ve ceza gününün tek hâkimi.” (Fatıha, 1/4) diyerek Rabbimize hamd ederken, diğer taraftan bu ayeti kerime bizlere ahirette hesaba çekileceğimizi de hatırlatmaktadır. Ayette insan hayatının dünya ile sınırlı olmadığı, insanın dünyada yaptığı iyiliklerinin mükâfatı, kötülüklerinin cezası olacağına işaret edilmektedir.

Ahiret, dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan sonsuz hayattır. Kur’ân-ı Kerîm’de yüzden fazla terim ve deyim kullanılarak âhiret inancı anlatılmaktadır.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾

“Sana indirilene ve sende önce indirilene iman ederler ve âhirete de onlar kesin olarak inanırlar.” (Bakara, 2/4) Bütün hak dinlerde âhirete şeksiz ve şüphesiz inanma esası vardır. Âhirete iman unsuru bulunmadan ne din olur ne de sağlıklı bir dünya düzeni kurulabilir. Dünya gelip geçicidir, âhiret ise ebedidir. Dünyada kesintisiz mutluluk ve ölümsüzlük arayanlar hüsrana uğramış, asıl mutluluk ve sonsuzluğu da kaybetmişlerdir. Bütün dinlerin âhiret inancı üzerinde ısrar etmesinin hikmeti bu ziyanı ve hüsrânı önlemektir. (Kur’an Yolu Tefsiri, 1 / 72-73)

Cibril hadisi diye meşhur olan hadisi şerifte Cebrail (a.s.) gelir ve Peygamber Efendimiz (s.a.s.)’e “İslam nedir?” diye sorduktan sonra;

مَا الْإِيمَانُ قَالَ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

“İman nedir?” diye sorar. Allah Resulü (s.a.s.) Efendimiz: “İman; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe hayır ve şerriyle kadere inanmaktır.” (İbn Hanbel, I, 28) cevabını verir. Ahirete iman, iman esaslarından bir tanesidir.

Kur’ân-ı Kerîm’de ahiret kelimesi el-yevmü’l-âhir, ed-dârü’l-âhira, yevmü’d-dîn, yevmü’l-hisâb, yevmü’l-hulûd şeklinde kullanılmaktadır. Nisa suresi 136. Ayeti kerimede iman esasları arasında ahirete iman da vardır:

وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

“Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr eden kimse iyice sapmıştır.” (Nisa, 4/136) Bunlardan birine inanmayan kimselerin imanı muteber değildir, bunlardan birini bile inkâr eden kimseler “doğru, hak, geçerli, kurtarıcı” imana kavuşamamış, hak dinden sapmış sayılırlar. (Kur’an Yolu Tefsiri, 2 / 160-161)

Ahirete İmanın Hikmetleri

Ahiret hayatını gerekli kılan, bu dünya hayatının bir imtihan yeri olmasıdır. Herkes bu dünyada imtihan olmakta kimi zengin kimi fakir, kimi âmir kimi memur, kimi sağlam kimi hasta olarak denenmektedir ve sonuçta bütün insanlar itaatkâr veya âsi, âdil veya zalim, iyi veya kötü olarak Allah’ın huzuruna çıkacaklardır. Dünya hayatındaki haksızlıkların, haddi aşmaların cezasının verilmesi ve işlenen iyilik ve

taatlerin ödüllendirilmesi için ilâhî divan kurulacak, herkes birbiri ile hesaplaşacak, haklı ile haksız ayırt edilecek ve kişiye ameline göre karşılık verilecektir. (İslam'da İnanç Esasları, B. Topaloğlu, Y. Ş. Yavuz, İ. Çelebi, s. 248)

Aslında dünyaya anlam kazandıran ahirettir. Dünya hayatının akışı ancak ahiret bilinci devreye alındığında anlaşılabilir. Aksi takdirde dünya kargaşa ve hiçlik olarak tanımlanır. Hesaba çekilmeyi bir kenara koyarsak hayat anlayışımız sadece dünya endeksli olur. Hayat tasavvuru dünya ile başlayıp dünya ile son bulur, daha öteye gitmez.

Dünyada iyiliklerimizin hemen karşılığını göremeyiz bazen. Bazen de çok büyük suçlara, günahlara bulaşanların cezalarını görmediği olur. En büyük zulümleri, cürümleri işleyenlerin başı bile ağrımaz kimi durumlarda.

Hayatın bütün detaylarının sorgulandığı, en küçük bir amelin dahi saklanamadığı bir gün vardır. Bu dünyada olup biten pek çok durum; savaş-barış, huzur-tasa, neşe-hüzün, zulüm-adalet, kazanç-kayıp gerçek anlam ve değerini ancak ölümden sonra bir hayata inanmakla bulur.

Diğer taraftan insan sorumlu bir varlıktır. Sorumluluğu olan hususlarda insanın hesaba çekilmesi pek tabidir. İnsanlar dünya hayatında zekâ, kabiliyet, sağlık, servet vb. nimetler bakımlardan eşit durumda değildir. Fakruzarûret acılarıyla ölenler olduğu gibi zenginlik zevkleri içinde gözlerini hayata kapayanlar da vardır. Şayet fakir kötü, zengin iyi bir insan idiyse adalet yerini bulmuş denebilir; fakat durum tersine ise, ömrünü acılar içinde geçiren dürüst ama fakir insanın mükâfat göreceği ikinci bir hayat gereklidir.

Dünya hayatında insanın zorluklarla, haksızlıklarla mücadele ettiği halde bunları ortadan kaldıramadığı, neticede elem çektiği bir gerçektir. Mutlak adaletin tecelli edeceği, iyiliğin mükâfatlandırılması için bütün engellerin ortadan kalkacağı ebediyet âleminin varlığına inanmak, insan için büyük bir teselli kaynağı ve yaşama sevincidir

Kur'an-ı Kerim'de dünya ile ahiret hayatı bir takım benzetmelerle anlatılmıştır.

a) Dünya Hayatı Aldatıcıdır:

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

“Bilin ki dünya hayatı, bir oyun, bir eğlence, bir gösteriş, aranızda bir övünme, mal ve evlâtta bir çokluk yarışından ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibi ki bitirdikleri çiftçileri imrendirir, sonra kurumaya yüz tutar, bir de bakarsın ki sararmıştır, ardından da çerçöp haline gelmiştir. Âhirette ise ya çetin bir azap yahut Allah'ın bağışlaması ve hoşnutluğu vardır. Dünya hayatı sadece aldatıcı bir yararlanmadan başka bir şey değildir.” (Hadid, 57/20)

Kur'an'ın birçok ayetinde belirtildiği üzere insanın yaratılış amacından tamamen kopuk bir dünya hayatı anlamını, özünü yitirmiş, sadece biçimde kalmıştır. Âyetteki temsilde dünya hayatı yağmura benzetilmekle beraber asıl benzetilen bitkidir. Bitkinin burada belirtilen evreleriyle insanın oyun, eğlenme, mal-mülk edinme ve çoluk-çocuğa karışma çağları arasında da bir benzerlik kurulabilir. “Çiftçiler” diye çevrilen küffâr kelimesi kâfirin çoğuludur. Bu kelime sözlükte “örtlen, gizleyen” anlamına geldiği için hem tohumu ekip üstünü örtmesi sebebiyle çiftçiye hem de Allah'ı ve gerçekleri inkâr edip üstünü örtmesinden dolayı inkârcı kişiye “kâfir” denmiştir. Burada “çiftçi” anlamı uygun düşmekle beraber, özellikle bu kelimenin seçilmesi, inkârcıların dünya hayatına düşkünlüklerine de bir göndermenin bulunduğu düşündürmektedir (İbn Âşûr, XXVII, 404-406; Kur'an Yolu Tefsiri, 5/249-250)

Mekke fethedildiği gün Müslüman olan Hakîm b. Hizâm, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) gençlik yıllarından arkadaşı ve Hz. Hatice'nin de yeğeniydi. Fetihten bir ay sonra yaşanan Huneyn Savaşı'nda Müslümanların safında yerini almıştı. Ancak elde edilen ganimetten payına düşene bir türlü gönlü razı olmamıştı. Resûl-i Ekrem'in yanına gelerek daha çok verilmesini istemiş, ona daha fazla ikramda

bulunmuştu. Hakîm'e verildikçe kendisine verilen miktarın artırılmasını istiyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) ikinci isteği de kırmamış, tekrar verilmişti. Bir daha istendiğinde Hz. Peygamber (s.a.s.):

“Ey Hakîm! Bu dünya malı göz alıcı ve tatlıdır. Kim bu mala cömert bir gönülle sahip olursa, kendisi için malı bereketlenir. Ama kim de hırs ve tamahla dolu bir kalple bu malı arzularsa, tıpkı doymak bilmeyen obur bir kimse gibi onun için malın bereketi kaçar. Veren el, alan elden üstündür.” (Buhârî, Zekât, 50)

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

“Onlar, dünya hayatını ahirete tercih eden, Allah yolundan alıkoyan ve onu eğri göstermek isteyenlerdir; işte onlar derin bir sapkınlık içindedirler.” (İbrahim, 14/3) Ayette inkârcıların dünya hayatını ahireti unutturacak derecede sevmeleri, ona bağlanmaları, bu sebeple onu ahiret hayatına tercih etmeleri kınanmıştır.

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (١٦) وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَابْقَى (١٧)

“Fakat siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı ve sürekli.” (A’la, 87/16-17)

İnsan dünya hayatının geçici zevklerine, süsüne aldanmamalı, dünyayı önceleyip ahireti ötelememelidir.

Kıssa: Harun Reşid bir ara Behlül’ü aramış, mezarlıkta uyurken kaldırıp huzuruna getirtmiş. Behlül Dana Halifeye sitem etmiş:

–“Neden beni uyandırıp da getirdiniz? Ne güzeldi halim. Rüyamda padişah olmuş, tahtımda azametle oturuyordum.” Harun Reşid gülmüş:

–“Ey Behlül, uykudaki padişahlıktan ne olacak, o da bir şey mi sanki?” Behlül Dana hemen cevap vermiş:

–“Ne fark eder ey Harun! Ben gözlerimi açınca padişahlıktan düştüm, sen ise kapayınca düşeceksin, ikisi arasında fark yok ki.” Yunus Emre ne güzel ifade etmiş:

Sular hep aktı geçti
Kurudu vakti geçti
Nice han, nice sultan
Tahtı bıraktı geçti
Dünya bir penceredir
Her gelen baktı geçti

b) Asıl Yurt Ahiret Yurdudur:

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“(Oysa onların tek gerçek kabul ettikleri) bu dünya hayatı hakikatte sadece bir oyun ve eğlenceden ibarettir; âhiret yurduna gelince işte asıl hayat odur; keşke bunu bilselerdi!” (Ankebut, 29/64) İnsan için önemli olan, ahiret yurdundaki asıl hayatı kurtarmasıdır. Dünyanın geçici güzelliğine kapılıp, ahiretini ihmal etmemelidir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:

وَاللَّهِ! مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ هَذِهِ وَأَشَارَ يَحْيَى بِالسَّبَابَةِ— فِي الْيَمِّ فَلْيَنْظُرْ (أَحَدُكُمْ) بِمَ يَرْجِعُ؟

“Vallahi, âhiretin yanında dünya(nın konumu), ancak birinizin şu (işaret) parmağını denize daldırması gibidir; (parmağının) ne (kadar su) ile döneceğine bir baksın!” (Müslim, Cennet, 55)

اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ

“Allah’ım hayat ancak ahiret hayatıdır.” (Müslim, Cihad, 4773) Hadisi şerif dünya hayatının gereksizliği manasını ifade etmez. İnsanın önündeki ahiretine dikkat çeker.

Abdullah b. Ömer (r.a.) Resûlullah (s.a.s.) benim iki omuzumu tuttu ve:

كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ

“Dünyada sanki bir garip veya bir yolcu gibi ol” buyurdu. (Buhârî, Rikak 3; Tirmizî, Zühd 25; İbni Mâce, Zühd 3) Garib, gurbette olan, memleketinden uzakta olan kimsedir. İnsan ahirete nispetle dünyada gurbette olan kimse gibidir. Asıl yurdu ahirettir.

“Kimin kaygısı âhiret olursa Allah onun zenginliğini kalbine yerleştirir, iki yakasını bir araya getirir ve dünya zelil bir şekilde ona gelir. Kimin kaygısı da dünya olursa Allah onun fakirliğini iki gözü arasına koyar ve onun iki yakasını bir araya getirmez; kendisine ancak onun için takdir edilen dünyalık ne ise o gelir. (Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 30)

Dünyaya yerinde ve yeterince kıymet vermek ahirete hazırlık yapmak gerekir.

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرُ (۲۳)

“O gün cehennem de getirildiğinde, insan işte o gün yaptıklarını birer birer hatırlayacaktır. Fakat bu hatırlamanın ona ne faydası var!”

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي (۲۴)

“İnsan, “Keşke (âhiret) hayatım için daha önce bir şeyler yapmış olsaydım!” der. (Fecr, 89/23-24)

c) Dünya Ahirete Hazırlanma Yeri

Dünya hayatı, insanın ahiret yolculuğunun önemli duraklarından bir tanesidir. İnsan ahiretini dünyada kazanır. İnsan dünyada ektiği tohumun ürünü ahirette hasat edecektir. Bir çeşit dünya ahiretin tarlasıdır. Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (39) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى (40) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى (41) وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى (42)

“İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder. Ve çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir. Sonra kendisine karşılığı tastamam verilecektir. En sonunda yalnız rabbine varılacaktır.” (Necm, 53/39-42)

İnsan, dünya hayatında kendisi için ne gibi bir hayır işlerse, âhirette Allah katında onun karşılığını bulacaktır.

وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا

“Kendiniz için önceden ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz; işte bu daha iyidir ve mükâfatı daha büyüktür.” (Müzzemmil, 73/20)

Kıssa: Harun Reşid bir gün sarayın avlusunda rastladığı Behlül Dana’ya sorar:

-“Nereden geliyorsun ey Behlül?” Behlül Dana cevap verir:

-“Cehennemden.” Harun Reşid tekrar sorar:

-“Ne işin vardı cehennemde?” Behlül Dana:

-“Ateş almaya gitmiştim de.” der. Harun Reşid tekrar sorar:

-“Hani ateşin yok elinde.” Behlül Dana cevap verir:

-“Dediler ki, burada ateş olmaz. Herkes ateşini kendisi getirir dünyadan”

d) Ölüm Ve Öldükten Sonra Diriliş

O demde ki perdeler kalkar, perdeler iner;
Azrâil'e "hoş geldin" diyebilmekte hüner!..

Necip Fazıl Kısakürek

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَدْرِكَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ

“Nerede olursanız olun ölüm sizi yakalar; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile!” (Nisa, 4/78) Kaçınılması mümkün olmayan, her canlının karşılaşacağı gerçek ölümdür. Ölüm, ruhun bedenden ayrılmak suretiyle hayatın sona ermesidir. İnsan hayatı dünya ve ahiret hayatı olmak üzere iki devredir. Ölüm ile gayesi imtihan olan dünya hayatı sona ermektedir. Ölüm dünya ile ahireti birbirine bağlayan bir köprü gibidir. İnsan ölümün bir gün mutlaka geleceğini akıldan çıkarmamalı, daima hazırlıklı olmalıdır.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرُ مَا ذَكَرَ هَازِمُ اللَّذَاتِ

Ebû Hüreyre'nin (r.a.) naklettiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “Lezzetleri yok edeni (yani ölümü) çok hatırlayın.” (Nesâî, Cenâiz, 3) Ağız tadını kaçıran ölümü, ölüm gerçeğini insan unutmamalı, ona göre yaşamalıdır. İnsan, tabiatı gereği dünyaya düşkünlük gösterme, ahireti ise hatırlamaktan uzaklaştırma eğilimindedir. (Hadislerle İslam, 7/551) Rabbimiz:

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

Hayır (ey insanlar)! Doğrusu siz çabucak gelip geçeni seviyorsunuz,

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

Âhireti ise bir yana bırakıyorsunuz. (Kıyâmet, 75/20-21) Ayeti kerime ile müşriklerin öldükten sonra dirilme olmayacağına dair iddiaları reddedilmekte, bu konuda geçerli mazeretlerinin bulunmadığı, fakat dünya zevk ve lezzetlerine düşkünlüklerinden dolayı âhiret hayatını reddettikleri ve bu sebeple kınandıkları anlaşılmaktadır. İnsanların kınanmasının sebebi dünya nimetlerini sevmeleri değil, bu yüzden ahireti terk etmeleridir. Çünkü dünya nimetleri insanlar için yaratılmıştır. (Kur'an Yolu Tefsiri, 5/509-510)

Ölümlle başlayıp yeniden diriltilmeye kadar sürecek, dünya ile âhiret arasındaki ara döneme berzah âlemi veya kabir hayatı denir. Hz. Peygamber (s.a.s.) kabir hayatını “Ahiret duraklarının ilki” olarak (İbn Hanbel, I/63-64) nitelendirmiştir.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

“Sizi ondan yarattık, yine ona döndüreceğiz ve sonra oradan bir defa daha çıkaracağız.” (Taha, 20/55) Ayeti kerime insanın topraktan geldiği yine oraya döndürüleceği, sonra da oradan tekrar hayata kavuşturulacağı yani öldükten sonra diriltileceği gerçeğini hatırlatmaktadır.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

“Sizler cansız iken size O hayat verdiği halde Allah'ı nasıl inkâr edebiliyorsunuz? Sonra sizi öldürecek, sonra diriltecek, sonra O'na götürüleceksiniz.” (Bakara, 2/28)

Kıyametin kopmasından sonra ahiret hayatını başlatmak üzere Allah tarafından ölümlerin diriltilmesi, yeniden canlandırılmasına **ba's** denir. Kur'an'da, sûra birinci üflemenin ardından -Allah'ın diledikleri müstesna- bütün canlıların yok olacağı, ikinci üfleme üzerine de ba's hadisesinin gerçekleşeceği ve ölmüş bütün yaratıkların yeniden canlanarak (Zümer 39/68) belli bir hedefe doğru koşuyormuş gibi (Meâric 70/43) Rablerinin huzuruna çıkacakları (Yâsîn 36/51) anlatılır. (Yusuf Şevki Yavuz, Ba's, DİA, 5/98-100)

Kıyamet gününde yeniden diriltilecek (ba's) bütün varlıkların hesaba çekilmek üzere bir meydana sevk edilip toplanmasına **haşır** denir. Toplanılacak yere mahşer veya arasât denir. İnsanlar inançlarına ve amellerine göre çeşitli şekillerde haşredilir. Kötülüklerden sakınanlar eyerleri altından olan emsalsiz binekler üzerinde haşredilir ve müstakbel hayatlarını özlerler. Bazıları ikişer, üçer, dörder, onar kişilik gruplar halinde develer üzerinde mahşer yerine götürülür. Bazıları da kavurucu güneş altında yaya olarak

haşrolunur. Kâfirlere gelince bunların liderleri yüzükoyun, diğerleri yürüyerek mahşere sevk edilir (İbn Hanbel, I, 155; Buhârî, Rikâk, 45; Müslim, Cennet, 59; Süleyman Toprak, Haşir, DİA, 16/416-417)

İnsanlar hesaplarının görülmesi için toplandıktan sonra, kendilerine dünyada iken yaptıkları işlerin yazılı bulunduğu amel defterleri dağıtılır. Kirâmen Kâtibîn melekleri tarafından yazılan bu defterler hakkında Kur'an'da şöyle buyrulur:

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَا لِهَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

“Artık kitap (amel defteri) ortaya konmuştur; suçluların, onda yazılı olanlardan korkuya kapılmış olarak, “Vay halimize! Bu nasıl kitapmış! Küçük-büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!” dediklerini görürsün. Böylece yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır. Rabbin hiç kimseye haksızlık etmez.” (Kehf, 18/49) Açılmış vaziyette kitabı önüne konan insana:

اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

“Oku şimdi kitabını! Bugün kendini yargılamak üzere kendi nefsin yeter!” (İsra, 17/14) buyrulur.

Ahirette amel defterleri dağıtıldıktan sonra hesap terazileri kurulacaktır.

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ

"Biz, kıyamet günü için adalet terazileri kurarız; artık kimseye hiçbir şekilde haksızlık edilmez. Yapılan, bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu getirir ortaya koyarız. Hesap görücü olarak biz yeteriz." (Enbiyâ, 21/ 47)

İnsanlar amel defterlerini ellerine aldıktan ve yaptıklarının en ince detayına kadar yazıldığını gördükten sonra Allah Teâlâ tarafından hesaba çekileceklerdir. Hesap ve sorgulama sırasında amel defterlerinden başka, insanın organları ve yeryüzündeki mevcûdat da insanın yaptıklarına şahitlik edecektir. Dünyadaki iman ve amellerine göre insanların amel defteri sağından veya solundan verilecektir.

Kitabı sağ tarafından verilen kimse der ki “Alın kitabımı okuyun; Doğrusu ben, hesabımla karşılaşacağımı zaten bekliyordum.” Artık o, hoşnut olacağı bir hayat içindedir; . Meyveleri kolayca devşirilebilir yüce bir cennettir. Onlara “Geçmiş günlerde yaptıklarınıza karşılık olarak âfiyetle yiyeceğin için” denir.

Kitabı sol tarafından verilene gelince o, “Keşke” der, “Bana kitabım verilmeseydi de hesabımın ne olduğunu bilmeseydim! Keşke ölümüm her şeyi bitirseydi! Malım bana hiç fayda sağlamadı; Güç ve saltanatım elimden çıkıp gitti.” (Hakka Suresi 19-29)

Çeşitli hadislerde de bütün insanların, aracı olmaksızın Allah tarafından hesaba çekileceği, müminler sorulan sorulara kolaylıkla cevap verirlerken, kâfirlerin ince ve titiz bir hesap ve sorgulamadan geçirilecekleri haber verilmektedir. (Buhârî, Rikak, 49; Müslim, Zekât, 20; İlmihal, 1/127-128)

Hesap görülüp herkesin yeri belli olduktan sonra insanlar cennete veya cehennem gideceklerdir. Ebedi hayat cennet veya cehennem olmak üzere iki çeşittir.

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قِيلَ لَهُ ادْخُلِ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ شِئْتَ

“Allah’a ve âhiret gününe iman ederek ölen kimseye, "Cennetin sekiz kapısının hangisinden dilersen gir." denilir.” (İbn Hanbel, I, 17) müjdesini vermektedir.

SONUÇ:

Yâdında mı doğduğun dem
Sen ağlardın gülerdi âlem
Öyle bir ömür sür ki mevtin
Olsun sana hande, halka mâtem

Dünyaya geldiğin zamanı hatırlıyor musun? Sen ağlıyordun herkes seviniyordu. Dünyada öyle yaşa ki ölümün, senin için mutluluk, başkaları için yas olsun.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

"Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin gerçekten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız." (Müminûn, 23/115) Doğumla başlayan insanın dünya hayatı ölümle son bulurken, sonsuz hayatın kapısı aralanır. Kabir hayatı sonrası Sur'a üflenmesiyle yeniden diriliş gerçekleşir. Amel defterlerinin dağıtılmasıyla, dünya hayatının hesabı verilir. İnsan dünyada yaptıklarının karşılığını görecektir. Dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci ve asıl hayat ahiret hayatıdır. Ahiret hayatı sonsuzdur. İman esaslarından bir tanesi ölümden sonra sonsuz bir ahiret hayatı olduğuna iman etmektir. Ahiret iman eden mümin başta rabbine olmak üzere çevresine ve bütün mahlûkata sorumluluk bilinci ile hareket eder, bir gün hayatının hesabını vereceğini bilerek yaşar.